खेटाः राशिसन्धिगता ग्रहाः। एष्यराशेः फलं दद्यु-र्वक्री तद्विपरीतगमिति" राशिग्रहणं नक्षत्रस्याप्युप-लक्षणम्। वसिष्ठोऽपि "भवनान्त्यगताधिष्ण्यान्त-गताश्च गगनचराः। दद्युः परभवनफलं प्राग्भवनफलं च वक्रिता यत्" इति। अस्यार्थः ऋक्षं नक्षत्रं तस्य सन्धिः एकस्मान्निर्गत्यापरत्र संक्रमणं सन्धिरेवं राशि-सन्धिश्च। तत्र सन्धिज्ञानम्। "देवद्व्यङ्कर्त्तवोऽष्टाष्टौ ना-ड्योऽङ्काः खनृपाः क्रमात्। वर्ज्याः संक्रमणेऽर्कादेः प्रायोऽर्कस्यातिनिन्दिताः" इति विवाहप्रकरणे वक्ष्यति ग्रन्थकृत्। संक्रमणकाल एव सन्धिकालः सर्वेषां ग्रहाणाम् "षष्टिघ्नबिम्बं ग्रहभुक्तिभक्त"मित्यादिना भास्करेणोक्तत्वात्। तदेतदस्माभिः संक्रान्तिप्रकरणे सप्रपञ्चं निरूपितं तत एवावधार्यम्। तत्र सूर्यादिग्रहाः देवद्व्यङ्केतिपद्यो-क्त घटिकोपलक्षिते नक्षत्रान्ते राश्यन्ते वा स्थिता जिगमिषितस्य नक्षत्रस्य राशेर्वा फलं प्रयच्छन्ति वक्रि-णस्तु पूर्वोक्तलक्षणोपलक्षिते नक्षत्रादौ राश्यादौ वा स्थिता भुक्तस्य नक्षत्रस्य राशेर्वा फलं ददति। तत्र भौ-माद्याः ग्रहाः वक्रातिचारयोः प्राग्राशिफलं कियन्ति दिनानि प्रयच्छन्तीत्याह वसिष्ठः "दशदिवसं पञ्चदिनं त्रिपक्षमतिचारवक्रयोर्दद्युः। भौमाद्याः पञ्चदिनं प्राग्राशिफलं च पञ्च मासांश्चेति" भौमाद्याः स्वगत्या-यावता कालेन राशिं जहति ततोऽल्पेन न्यूनाधिक-भावेन स चारः यदा चारसमये राशिं जहति सोऽति-चारः, वक्रं प्रसिद्धमेव। अथ वामवेधं शुक्लपक्षे चन्द्रबलं चोपजात्युत्तरार्द्धेनाह। दुष्टोऽपि स्वजन्मराशेः सका-शादनिष्टस्थानस्थितोऽपि खेटो विपरीतवेधात् वाम-वेधाच्छुभः शुभफलदाता। अयमर्थः येषु षष्ठदशमतृती-यैकादशेषु स्थितः सूर्यः शुभफलदाता तद्भिन्नान्यष्टौ स्थानान्यशुभान्येव तत्र द्वादशचतुर्थनवमपञ्चमाख्येष्वनिष्ट-स्थानेषु स्थितः सूर्यस्तदैवानिष्टफलदः स्याद्यदा प्राक् पठितैः क्रमेण षष्ठादिस्थानस्थितैः शनिवर्जितैः ग्रहैर्न-विद्धः यदा तु विद्धस्तदा शुभफलदोऽपि षष्ठादिस्थाने शुभदो नैव स्यात्। अन्येषु स्थानेषु प्रथमद्वितीयसप्ता-ष्टमेषु स्थितः सूर्योऽनिष्टफलद एव। एवं चन्द्रबुधयोः षडेव विरुद्धस्थानानीतिक्रमवेधवामवेधौ स्याताम्। भौमस्य तु त्रीण्येव शुभानीतराण्यशुद्धान्येव तत्र नवपञ्चमद्वा-दशस्थानस्थितभौमस्याशुभस्य क्रमेण षष्ठैकादशतृतीय-स्थानस्थैर्ग्रहैर्वामवेधेन शुभत्वमेव। अन्येष्वशुभस्थान-स्थितेष्वशुभएव भौमः। एवं शनिराहुकेतवोध्येयाः गुरोरप्येवमेव। तत्र तु प्रथमषष्ठस्थानस्थो गुरुरशुभ एव। शुक्रस्य तु नवस्थानानां शुभत्वात्तद्व्यतिरिक्तानि त्रीणि षष्ठसप्तमदशमस्थानान्यशुभानि तेषामेव क्रमेण द्वा-दशद्वितीयचतुर्थस्थानस्थग्रहजनितवामवेधेन शुभत्वमेव। अन्येषां तूत्तरपठितत्वात् स्थानानां शुभत्वादेव न वाम-वेधविचारार्हत्वमिति परिच्छिन्नोऽर्थः यदाह कश्यपः "अपि विद्धो ग्रहः कश्चिन्न ददाति शुभं फलम्। वामवे-धविधानेन त्वशुभोऽपि शुभप्रदः। अतस्तद्द्विविधं मूलं विचार्यासत् फलं वदेत्" इति। वसिष्ठोऽपि "वेधसमन्वित खचराणां प्रदिशन्त्यसत्फलं किञ्चित्। खव्यत्ययवेधवि-धानादपि शुभास्ते शुभप्रदाः सततमिति" व्यत्ययवेधो वामवेधः। द्विकोण इति। सिते शुक्लपक्षेऽब्जचन्द्रो द्वि-कोणे द्वितीयनवमपञ्चमस्थानेषु स्थितः शुभदः अत्रापि क्रमेण षष्ठाष्टमचतुर्थस्थानस्थितैर्बुधवर्जितैर्ग्रहैर्नाविद्धः इत्यपि ध्येयं उक्तं च नारदेन "शुक्लपक्षे शुभश्चन्द्रो द्वितीयनवपञ्चगैः। रिपुमृत्यम्बुसंस्थैर्न विद्धो हि गगनेचरैरिति" यदि विध्यते तदाऽशुभफलद एव (४) अथ द्विविधवेधे मतद्वयमुपजात्याह स्वजन्मेति। इह द्विविधवेधविधावन्ये नारदादयः। स्वजन्मराशेः सकाशाद्द्विविधं वेधं क्रामिकं वामिकं चाहुः। तथा चोभयत्रापि नारदेन जन्मत इत्युक्तम्। अथ कश्यपादि-मत मुच्यते। स पुनर्द्विविधोऽपि वेधोग्रहाधिष्ठितराशितो-ज्ञेयः यथा सूर्यो जन्मराशेः सकाशात् षष्ठस्थितः शुभः स सूर्यःस्वाक्रान्तराशितो द्वादशस्थानस्थितैः शनिवर्जितै-र्ग्रहैर्न विद्धः तथा सूर्यो जन्मराशिद्वादशस्थोऽपि नेष्टः सः सूर्यःस्वाक्रान्तराशिषष्ठस्थितैः शनिवर्जितैर्ग्रहैर्विद्ध-श्चेत्तदा शुभफलद इत्यर्थः। अथैतस्यैव द्विविधवेधस्य देश-विशेषविषयत्वमुच्यते। हिमाद्रिविन्ध्यनामानौ पर्वतौ प्रदे-शविशेषावस्थित्या प्रसिद्धौ तयोरन्तरालवर्त्तिन्येव देशे स द्विविधोऽपि वेधोज्ञेयः न सर्वदेशेषु हिमाद्रिविन्ध्यान्तराल बहिर्भूतसर्वदेशेषु द्विविधोऽपि वेधदोषो नास्तीति कश्य-पस्य मुनेरुक्तिर्वचनम्। जन्मनक्षत्रादौ स्थानभेदे ग्रहण-फलमाह जन्मार्क्ष इत्यादि। "यन्नक्षत्रगतो राहुर्ग्रसते चन्द्रभास्करौ। तज्जातानां भवेत्पीडा ये नराः शान्तिव-र्जिताः।" भार्गवीये विशेषोऽपि "यस्य राज्यस्य नक्षत्रे स्वर्भानुरुपराज्यते। राज्यभङ्गं सुहृन्नाशं मरणं चात्र निर्दिशेदिति" राज्यस्य नक्षत्रे अभिषेकनक्षत्रे यदा